

Český Krumlov

město

Procházka centrem tohoto jihočeského města je krásným zážitkem. Gotické a renesanční domy, velká renesanční radnice na svazujícím se náměstí, na které navazují úzké a křivolaké uličky, důstojné kláštery a kostely se do současnosti zachovaly bez rušivých přestaveb a ve svém úhrnu představují skvost světového významu. Středu města vévodí svou polohou a velikostí chrám sv. Víta, cenná stavba české gotiky.

Původní hrad založili před polovinou 13. století páni z Krumlova. Později vystavěl Petr z Rožmberka nový, tzv. Horní hrad. Během čtyřicetileté vlády Viléma z Rožmberka byly oba hrady propojeny. Zámecké interiéry ještě doznaly v dalších dvou staletích řadu změn, ale krásné renesanční pokoje Viléma z Rožmberka ponechali další majitelé Krumlova v původním stavu. V době baroka obohatily celý areál nově přistavěné budovy, například mincovna knížat z Eggenbergu a zámecké divadlo. Pokud vystoupíme na hradní věž, uděláme dobře.

48

Cesta po schodech nahoru není tak obřížná, jak se zdola jeví a z ochozu se nám naskytne velmi pěkný pohled na město. V zámeckém areálu v prostoru pod mostem okázale ignorují veškerou pozornost zvědavců dva až tři medvědi.

Krumlovský zámek je v Čechách druhý největší po Pražském hradě a dodnes vypovídá velmi názorně o své bohaté historii. Návštěvníky seznamuje s doklady stavebního mistrovství i uměleckými díly z doby pánů z Rožmberka. Památku na svůj rod zde zanechali rovněž vévodové z Eggenbergu. V roce 1719 je vystřídala knížata ze Schwarzenbergu, která vlastnila zámek po deset generací, až do roku 1947.

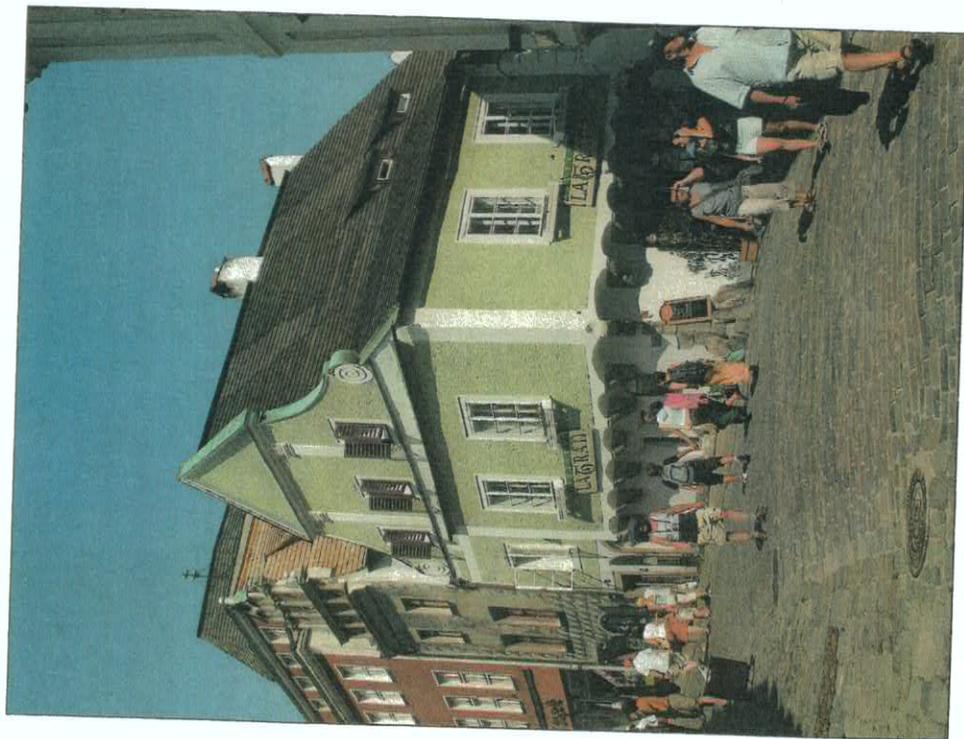
Rovněž i jim vděčí Český Krumlov za svůj rozvoj a také za to, že zachovali pro příští generace množství exponátů, které se běžně používaly a v době svého vzniku většinou neměly mimořádnou hodnotu. V pozdějších staletích se však staly jedinečnými svědky své doby. Na zámku je kaple sv. Jiří, jejíž dnešní podobu interiéru vytvořil v polovině 18. století štukatér Matyas André. Slavnostní atmosféra na vás dýchne při návštěvě vrcholně barokního Baldachýnového salonu, který si svůj název vysloužil podle pohovky s baldachýnem. Tento prostor byl určen k neformálním návštěvám a společenské konverzaci. Ze zámku je pěkný výhled do zámecké zahrady, která zde existovala již za Viléma z Rožmberka. Její dominantou je kaskádová fontána s postavami vodníků božstev. V zahradním prostoru nikdo nepřehlédne letohrádek Beláři, krásnou stavbu z počátku 18. století. Před ní je otáčivé hlediště, ze kterého diváci v letních večerech sledují divadelní představení. Hraje se při umělem osvětlení, které ještě umocňuje půvab přílehlého okolí. Ze zámku se můžeme vydat přes tzv. plášťový most do barokního divadla, jež si kompletně zachovalo barokní divadelní fond s jevištní technikou, kulisami a dokonce i s bohatou archivní dokumentací barokního repertoáru.

První zmínka o Českém Krumlově je zachována v písemnosti z roku 1253, kde je Krumlov označován coby Chrumbenowe. Jméno města Krumlov je odvozováno z německého výrazu „Krumme Aue“, který je překládán jako „Křivý kruh“. Tento název byl odvozen z tvaru území, na němž se město rozkládá — to leží v esovité zakřivených meandrech řeky Vltavy. Nejstarší osídlení oblasti spadá do doby kamenné, keltské osídlení je do-

49

loženo v mladší době železné. Slované začali osidlovat území od 6. století n. l. V 9. století území patřilo nejprve českému knížecímu rodu Slavíkovců, po jejich vyvraždění spadalo do državy rodu Přemyslovců, kteří ho udělili jako léno rodu Vítkovců.

Roku 1253 za vlády Přemysla Otakara II. bylo poprvé zmíněno jméno Český Krumlov. Město vznikalo ve dvou stavebních etapách. Jeho první část vznikala spontánně pod krumlovským hradem. Nazývala se Latrán a osídlili ji především lidé, jejichž

existence byla spjata se zajišťováním hospodářského chodu hradu. K názvu a vzniku této části města se rovněž váže legenda. Hrad a město vznikly podle jejího znění v místech, kde Vítkovci rozehnali loupežnickou bandu, která zde přepadávala. A na paměť skutečnosti, že se v těch místech skrývali loňi, dostala prý tato část města název Latrán. Skutečnost je však mnohem prozaičtější — *latus* znamená latinsky postranní část a označovaly se tak usedlosti vybudované vedle hradu. Druhá část města byla typickým příkladem osídlení založeného na „zelené louce“, tzn. v místech, kde dosud žádné sídliště nestálo. Tím byla umožněna dispozice města ve tvaru typického kolonizačního půdorysu s kvadratickým náměstím v centru, z jehož rohů vyběhají ulice směřující k městským hradbám.

Již od počátků byla mezi obyvatelstvem zastoupena jak česká, tak i německá národnost, sporadicky se vyskytovali i Italové. První písemné zmínky o skutečném městě pocházejí již z roku 1309 z listiny Jindřicha I. z Rožmberka. K největšímu rozkvětu města dochází za vlády rodu Rožmberků. Rozvíjela se řemesla a obchod, stavěly se honosné měšťanské domy, město bylo obdařeno nejrůznějšími právy, jako právem mílovým, várečným, trhovým. Byly vystavěny masné krámy, pivovary, dvakrát ročně se konal *jarmark*. Petr I. z Rožmberka založil kostel sv. Víta, špitál s *kostelem sv. Jošta* na Latránu a povolal do města klarisky a franšíkány. Na hradě nechal vystavět kapli sv. Jiří. Patnáctému století dala v Krumlově výraz především osobnost Oldřicha II. z Rožmberka.

Za jeho vlády došlo k maximálnímu územnímu rozmachu panství, především v souvislosti s jeho obratnou politikou v období husitských válek. Jeho dvůr se stal politickým centrem a oporou papežské rekatolizace a zároveň sdružoval osobnosti umožňující postupnou recepci myšlenek humanismu a renesance v českém prostředí.

Šestnácté století bylo dobou vlády posledních Rožmberků, kteří se nicméně maximální měrou podíleli na vytvoření dnešní tvářnosti města i jeho okolí. Renesanční kavalír Vilém z Rožmberka, nejvýraznější šlechtická osobnost soudobé politiky a kultury, byl především iniciátorem přestavby městských domů i zámku do renesanční podoby. Po třicetileté válce měl město v držení švýcarský rod Eggenberků. Po jejich vymření nastupují

na Krumlov roku 1719 jejich dědicové — Schwarzenberkové. Český Krumlov se zařadil na úroveň předních šlechtických sídel ve střední Evropě. Vzorem pro budování šlechtického dvora a standardu životního stylu byla samotná císařská rezidence ve Vídni. V průběhu 19. století zaznamenala architektonická část města mnohé změny. Byly zrušeny městské hradby, a až na jednu (Budějovickou), i všechny městské brány.

Od poloviny 60. let 20. století je věnována péče o uchování památkové hodnoty města Český Krumlov, které je od roku 1992 zařazeno na seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. To je bezesporu zlomovým okamžikem v novodobé historii města. Sám akt zapsání města na seznam byl významným signálem celému kulturnímu světu o tom, že na jihu Čech se nachází cosi unikátního.

Český Krumlov zámek

Státní hrad a zámek Český Krumlov patří svou architektonickou úrovní, kulturní tradicí i svou rozlohou mezi nejvýznamnější památky středoevropské oblasti. V původní půdorysné dispozici, hmotové skladbě, interiérové instalaci i architektonickém detailu je dochován stavební vývoj od 14. do 19. století. Vysoké hodnotení místa z řad domácích i zahraničních odborníků vedlo postupně k získání statusu nejvyšší památkové ochrany. V roce 1963 bylo město prohlášeno městskou památkovou rezervací, v roce 1989 byl areál zámku vyhlášen národní kulturní památkou a v roce 1992 byl celý historický komplex zapsán do Seznamu památek světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO.

Monumentální komplex hradu a zámku Český Krumlov je situován na protáhlém vysokém skalním ostrohu, který z jihu obtéká řeka Vltava a na severní straně potok Polečnice. Hrad a zámek se hrdě tyčí nad drobnou renesanční a barokní měšťanskou architekturou přilehlého města. Město s velebeně působícím

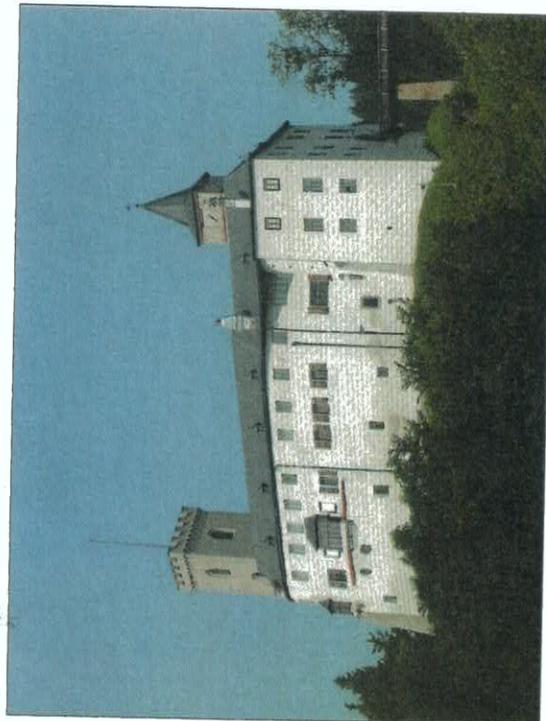
Rožmberk

hrad

Název hradu vychází, jako u mnoha jiných hradů jižních Čech, z názvu německého. Původním názvem tedy byl Rosenberg, což po přeložení znamená Ružová hora. Pojmenování bylo zvoleno podle pětিলisté růže, kterou měl v erbu zakladatel hradu Vok z Prčice. Hrad Rožmberk se tyčí na skalnatém ostrohu obkázaném řekou Vltavou ve výšce 540 metrů nad mořem. Hrad a stejnojmenná obec, nad kterou se hrad tyčí, se nacházejí asi 18 km jižně od Českého Krumlova.

Rožmberk patří mezi nejstarší hrady jižních Čech. První zmínky o hradu pocházejí z roku 1250. Brzy se stal správním a hospodářským střediskem Vokova panství. Po Vokově smrti zdědil hrad jeho starší syn Jindřich.

Po smrti posledního bezdětného držitele krumlovského panství, Voka z Krumlova, připadlo toto panství Rožmberkům. Rožmberkové se poté přesídlili z hradu Rožmberka do Krumlova. Rožmberk byl přesto dále rozšiřován a vylepšován. Dokonce

218

byl pod původním hradem nad řekou Vltavou za Jindřichova syna Petra po roce 1310 postaven „dolní“ hrad. Po Petrově smrti připadl hrad jeho synům Petrovi, Joštovi, Oldřichovi a Janovi.

Dalším majitelem hradu byl Oldřichův syn Jindřich. Na konci 14. století se účastnil odboje proti Václavu IV. Dokonce krále věznil na Příběnicích a Krumlově, než ho převezl do Rakous. Po Jindřichově smrti se dostal hrad do rukou jeho syna Oldřicha, jenž se postavil proti husitům, a proto s nimi musel bojovat.

219

Tyto boje si vyzádaly značné výdaje a Oldřich byl nucen si půjčit od zemského hejtmana v Horních Rakousích Reinprechta z Walsee. V zástavní držbě pánů z Walsee byl hrad, město a panství až do roku 1456, kdy hrad převzal do rožmberské správy Jindřich z Rožmberka.

Roku 1522 postihl hrad požár, jehož ohnisko bylo v městečku pod hradem. Tento požár hrad téměř zničil. Posledními Rožmberky, kteří hrad vlastnili, byli Vilém a Petr Vokovi. Vilém nechal hrad roku 1556 opravit a venkovní fasády vyzdobit renesančními sgrafity. Při těchto pracích byl horní hrad přestaven na zámek s francouzskou zahradou a anglickým parkem. Na volném prostranství před zámkem byla postavena kašna s postavou rytíře zosobňující Petra Voka.

Dalšími majiteli se stali Švamberkové, jimž hrad nepatřil dlouho. Po bitvě na Bílé hoře došlo ke konfiskaci hradu ve prospěch velitele císařských vojsk Karla Bonaventury Buquoye. V majetku tohoto rodu zůstal hrad do roku 1945, kdy byl hrad zestátněn.

V současnosti náleží hrad do správy Památkového ústavu České Budějovice. Při návštěvě je možno zde shlédnout renesanční Rytířský sál, cenné sbírky obrazů a užitého umění.

Rožmberk

rybník

Rybník Rožmberk, největší rybník nejen jižních Čech, ale také největší rybník České republiky, se nachází na řece Lužnici, ve vzdálenosti přibližně 6 km od Třeboně. Vzhledem ke své velikosti získal další pojmenování, Jihočeské moře.

Rybník byl vybudován v letech 1584–1590 rožmberským regentem Jakubem Krčínem z Jelčan. Jako zásobárna vody slouží řeka Lužnice, jež se do rybníka Rožmberk vlévá u Staré Hlíny. K odvodu vody z rybníka slouží kanál Potěšilka. Za účelem zabezpečení byl vybudován vodní kanál zvaný Nová řeka, který odváděl přebytečnou vodu z Lužnice do Nežárky. Tento důmyslný systém byl navržen hned při zakládání rybníka samotného.

Mohutná hráz rybníka je ve svých základech široká až 55 metrů. Směrem ke své koruně se hráz zužuje, na samotném vrcholku je široká 13,5 metrů. Hráz se vypíná do výšky 11,5 metrů nad okolní terén. Délka hráze je také úctyhodná, dosahuje 2430 metrů. Celá hráz je porostlá starými duby, vysázenými

